

SAARDE VALLA RISKIANALÜÜSI KOKKUVÕTE

Riiklik ja kohaliku tasandi riskianalüüs

Riigikantselei koostab iga nelja aasta tagant ülevaate riigi suurematest võimalikest ohtudest. Seda nimetatakse üleriigiliseks riskianalüüsiks ja selle põhjal tehakse otsuseid, kuidas kriisideks valmistuda

Üleriigiline riskianalüüs on esimene samm riskide hindamise protsessis ja kriisideks vajalike plaanide loomisel. Selle põhjal kavandatakse ennetusmeetmed, koostatakse arengukavasid ning tugevdatakse kogu ühiskonna valmisolekut.

Samuti näeb seadus ette, et ka igal omavalitsusel, peab olema oma **kohalik riskianalüüs**. Saarde vald on koostanud ja Riigikantseleile esitanud oma esmase riskianalüüsi, arvestades riiklikke suuniseid ja kohalikke olusid. Koostatud riskianalüüs aitab mõista piirkondlikke ohtusid, märgata kitsaskohti ning planeerida tegevusi, et tugevdada nii valla kui ka elanike valmisolekut.

Hetkel on **Saarde riskianalüüsis** käsitletud **üheksa teenuse toimepidevust** ning hinnatud kahe stsenaariumi- **lühi- ja pikaajalise elektrikatkestuse** mõjusid. Tegemist on esmase, miinimumnõudele vastava analüüsiga, mida täiendatakse pidevalt, lisades täiendavad teenused, stsenaariumid ja riskid. Eesmärk on luua järjest põhjalikum arusaam võimalikest ohtudest ning tagada, et kriisideks valmistumine oleks süsteemne ja ajakohane.

Riskisündmus- Elektrikatkestus

Kategooria: Elutähtsa teenuse katkestus

Riigi poolt ootused KOV-ile riskisündmuse ennetamisel ja lahendamisel.

Ennetavad tegevused:

1. Kaardistada kriitilised asutused ja isikud, kes on elektrikatkestuse korral ohus; eeskätt KOV-ile kuuluvatele ja/või KOV-i allasutustele kuuluvad hooned. Valmistada ette kerksuskeskused, kuhu elanikud saaksid vajadusel tulla.
2. Katkestust ennetavate või mõjusid vähendavate seadmete soetamine (nt generaator, generaatori ühendamise võimekuste loomine kriitilistele hoonetele, sh kaardistada nende liitumiskohad, vajalikud võimsused, varuda generaatoritele kütust jms)
3. Katkestust ennetavate vahendite sobivuse ja toimivuse regulaarne kontroll

Vastutava asutuste ootus KOV-le sündmuse lahendamisel:

1. Kriisikommunikatsiooni sõnumite kooskõlastamine regionaalses kriisikomisjonis vastutava asutusega/Riigikantseleiga ja elanike teavitamine kohalikke kanaleid kasutades

Lühiajaline elektrikatkestus- lühiajaline elektrikatkestus (kuni 24 tundi) on ajutine häire elektrivarustuses, millel on piiratud mõju enamikele elutähtsatele teenustele. Enamasti suudavad asutused ja elanikud selle jooksul toime tulla varuseadmete, akude või varustuse abil. Tugevamad riskid võivad ilmneda külmal ajal, kütteta ja valgustuseta jäämine mõjutab otseselt inimeste heaolu. Kommunikatsiooni- ja teenindussüsteemid võivad töötada häiritult, kuid üldine toimepidevus püsib.

Pikaajaline elektrikatkestus - pikaajaline elektrikatkestus (üle 24 tunni) avaldab laiaulatuslikku ja kumulatiivset mõju nii elanikkonnale kui ka elutähtsatele teenustele. Ilma elektrita seiskuvad paljud teenused, sealhulgas veevarustus, kanalisatsioon, küte, side ja maksevõimalused, mis suurendab kiiresti inimeste haavatavust. Suureneb vajadus kriisijuhtimise, abistamise ja ressursside ümberjagamise järele, eriti haavatavate sihtgruppide hulgas. Katkestuse kestuse pikenemisel kasvab oht rahutusteks, terviseriskideks ja üldise elukeskkonna halvenemiseks.

Tekkivad võimelüngad elektrikatkestuse stsenaariumi korral

Riskianalüüs on piirkonna turvalisuse ja valmisoleku vundament. Selle eesmärk on kaardistada võimalikud ohud ning hinnata nende tõenäosust ja mõju, ning mõista, millised valdkonnad vajavad suuremat tähelepanu. Üles leitud ja märgatud puudused ei tähenda, et kõik on "halvasti"- vastupidi, see näitab, et me oskame vaadata ausalt oma olukorda ning märgata kohti, kus võimekus on piiratud või puudub. Nende „võimelünkade“ teadlik avastamine ongi riskianalüüsi peamine eesmärk, sest ainult teadaolevaid puuduseid saab lahendada, arendada ja ennetada.

Riskianalüüsi tulemused on aluseks praktilistele tegevustele: hädaolukorra plaanide- ja juhiste koostamistele, õppuste-, koolituste- ja igapäevase koostöö korraldamiseni. Riske ja puudusi nähakse arengukohtadena, mis aitavad suurendada valmisolekut ja kogukonna turvalisust.

Elektrikatkestuse stsenaariumi alusel tuvastatud võimelüngad üheksa kohaliku omavalitsuse teenuse osas:

Lastehoid ja haridus (alusharidus, põhiharidus, gümnaasium)

Enamiku 24-tunniste katkestuste puhul saavad lasteasutused hakkama, kui ilm ei ole väga külm ja kriitilised ressursid (nt joogivesi, toit, side) püsivad. Tõrkeid võib tekkida toitlustamises ja hoone sisekliima tagamises talveperioodil. Lühiajalise katkestuse puhul ei ole tegemist eluohtliku olukorraga, kui töötajad on teadlikud ja kriisivarustus elementaarselt tagatud.

Pikaajalise elektrikatkestuse korral vajavad alushariduse asutused täiendavat abi teenuse jätkamiseks. Eriti talvisel ajal ja kütteperioodil muutub toimetulek keeruliseks. Vallal ei ole piisavalt generaatoreid, et tagada kõigi hoonete elektriga varustatus, ning puuduvad rahalised ja logistilised lahendused täiendavate generaatorite soetamiseks. Toidu- ja joogiveevarud ei kata pikaajalise katkestuse vajadusi ning puudub ka nende varude täiendamise ja jaotamise tegevuskava. Oluline võimelünk on tsiviilkriisi osa puudumine plaanides ja juhistes, mis raskendab personalil olukorrale tegutsemist. Samuti ei ole olemas säästliku tarbimise plaani ega sidevõimekuse kokkuleppeid olukorras, kus tavapärane elektrooniline suhtlus katkeb. Regulaarsete õppuste mitte toimumine vähendab toimepidevuse võimekust kriisiolukorras.

Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus

Hädaolukorra plaanid vajavad täiendamist täpsemate tsiviilkriisi stsenaariumite ja käitumisjuhistega. Puudub säästliku energiatarbimise plaan kriisiolukorras. Ravimite, kütuse, esmatarbekaupade ja toiduvaru täiendamise osas ei ole piisavalt kirjeldatud vajalikke tegevusi ega määratud vastutajaid. Generaatorite arv ei ole piisav, et taastada toimevõime pikemaajalise elektrikatkestuse korral kõigis hoonetes. Tekib elanike ajutine evakueerimise vajadus, kuna ei suudeta tagada kõigi hoonete toimepidevust. Puudub alternatiivside võimekus. Regulaarsete õppuste mitte toimumine vähendab toimepidevuse võimekust kriisiolukorras.

Vältimatu sotsiaalabi teenus(toidu, riietuse ja ajutise peavarju tagamine)

Lühiajaliseks kriisiks võivad sotsiaaltöötajad ja kogukond tagada esmase reageerimise, kuid ulatuslikuma katkestuse või talvise külmalaine korral ei ole olemas süsteemseid varusid, kindlaid ruume ega personali. Samuti on logistika- ja transpordivõimekus haavatav.

Pika katkestuse korral ei ole tagatud toidu, esmatarbekaupade ega ajutise peavarju pakkumine suuremas mahus. Puuduvad varud, juhised, väljaõpe ja logistikavõimekus. Puudub alternatiivside kerksuskeskustega. Teenuse tagamiseks oleks vaja süsteemselt kaardistada ressursid (magamistarbed, riided, toiduvaru, akutoitel valgustid jm).

Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni teenuste kättesaadavuse tagamine ja arendamine

Teenuse osutamine sõltub otseselt elektrist- vee pumpamine, puhastamine, jaotus ja reovee puhastamine seiskuvad katkestuse korral. Generaatorite olemasolu võimaldab osalist toimepidevust, kuid generaatorite varu ei ole piisav kõigi piirkondade toimepidevuse katmiseks. Alternatiivse joogivee jaotuskava on koostatud, kuid mahutite nappus võib raskendada kava toimimist. Vajalik täiendada kriisiolukorras tegutsemise plaane, juhiseid, et tagada piiratud või vähendatud mahus vee- ja kanalisatsiooniteenus generaatorite toel kaheksas teenuspiirkonnas.

Teede ja tänavate korrashoid ja ehitus

Pika katkestuse ajal puudub kütuse tagamise kindlus (plaanides kirjeldamata) ja hooldustööde prioriseerimine. Teed võivad muutuda läbimatuks, eriti hajaasustuse piirkonnas ja talveperioodil. Transpordivõimekus kerksuskeskustesse ja abiteenusteni ei pruugi olla tagatud. Sidekatkestuse korral puudub alternatiivside omavalituse ja kriisistaabiga.

Kriisikommunikatsioon

Lühiajalise katkestuse ajal võib kriisikommunikatsioon esialgu veel toimida (kuni seadmed, akud ja mobiilimastid töötavad), kuid juba mõne tunni möödudes väheneb võimekus kiiresti. Vajalik on määrata ja ette valmistada KOV koordineeritud ja kokkulepitud kommunikatsiooni-plaan kriisiolukordadeks.

Sõnumite edastamine ei ole ette valmistatud, plaani kirjeldatud, näidistekstid koostatud, rollid ei ole määratletud, alternatiivseid sidevahendeid ei ole. Kontaktisikute võrgustikku ei ole selgelt määratletud.

Elanikkonna teavitamine, kommunikatsioon

Info levitamine on suures osas sõltuvuses andmesidest (koduleht, sotsiaalmeedia). Andmeside ja telefoniside alternatiivne võimekus KOV ja allasutustes puudub. Oleme ootel, millised saavad olema riiklikud lahendused (Starlink ühendus ja 1 terminal) ja koostöös maakondliku raadiosagedusel side loomiseks.

Infostendid ja kerksuskeskused toetavad info levimist, kuid puudub toimiv kommunikatsioonikava piirkondade kaupa. Kriisisõnumite ettevalmistust ei ole korraldatud. Personalivõimekus ja vabatahtlike võrk info levitamiseks ei ole planeeritud.

Elektrikatkestuse stsenaariumi alusel tuvastatud võimelüngad piirkonnas (inimesed, hooned, infrastruktuur jt):

Piirkond

Kuigi vallal on olemas kriisikomisjon ja alus kriisijuhtimiseks, puudub seni süsteemne piirkondlik toimepidevuse korraldus või hädaolukorra plaan (selle loomine ongi riskianalüüsi järgne tegevus). Vaja määrata piirkondlikud kontaktisikuid, ja hinnata ning koostada prioriseerimise plaan. Kerksuskeskuste töös hoidmist piirab personalivõimekus. Alternatiivne side- ja infolevi kriisi ajal ei ole tagatud. Vajalik planeerida, kuidas koordineerida piirkondlikke ressursse generaatorite, toidu, vee ja toe jaotamiseks.

Inimesed

Kriisivalmiduse teavitust tehakse järjepidevalt, kuid puudub ülevaade tegelikust valmisolekust ja abivajadusest. Kerksuskeskusi ei saa ulatuslikult mehitada ega varustada. Vajalik psühholoogilise esmaabi koolitused (planeeritud sügis 2025). Elanikkonna isepüsimise suunamine on üldsõnaline ja riiklikel juhistel põhinev. Alternatiivsidevõimekuse puudumine raskendab kriisi või katkestuse ajal elanikega ühenduse hoidmist (kerksuskeskused, valla allasutused).

Haavatavad grupid

Saarde vallas on täna ülevaade sotsiaalteenuse kasutajatest, kuid kriisi olukorrast sõltuvalt on haavatus erinev. Kergemini haavatavad on üksi elavad eakad, puudega isikud ja koduse sotsiaalteenuse kasutajad, kelle vajadused vajavad kiiret sekkumist elektrita olukorras. Vajalik koostada plaan elutähtsaid abivahendeid kasutavate isikute abistamiseks. Sotsiaaltöötajate

tööjaotus, transport ja varustatus ei ole pikaajaliseks katkestuseks kohandatud. Kerksuskeskuste võimekus pakkuda tuge haavatavatele inimestele on piiratud, puudub alternatiivside staabiga. Kriisi ajal suureneb ärevus ja abivajadus.

Ehitised

Ehitiste toimepidevus elektrikatkestuse ajal ei ole kaardistatud ega prioritseeritud. Generaatoreid napib ning personali teadlikkus nende kasutamisest on ebaühtlane. Puudub strateegiline plaan, millised hooned jäävad kriisis avatuks ning kuidas neid varustatakse.

Infrastruktuur

Saarde valla infrastruktuuri toimepidevus sõltub piiratud arvust generaatoritest, mida ei jätku samaaegseks kasutamiseks eri asulates. Vee- ja reoveepumplate hajutatus ning lokaalse küttekatkestuse risk koolides, lasteaedades ja sotsiaalhoonetes suurendab sõltuvust generaatorite mobiilsest jaotusest, milleks puudub süsteemne logistika- ja personaliressursid. Teede hoolduse kriisiks kohandatud plaan puudub ning prioriteetsed sõiduteed pole määratletud. Alternatiivse sidekanali puudumine kriisistaabi ja infrastruktuuri haldajate vahel pärsib operatiivset juhtimist ja koordineerimist.

Side ja kommunikatsioon

Saarde vallas puudub toimiv alternatiivside kriisi ajal. Starlinki ja raadioside lahendused on alles arendamisel. Tänaused infokanalid ei kata elektrikatkestuse ajal piirkondlikke vajadusi, puudub selge kommunikatsioonikava piirkondade kaupa ning ei ole välja töötatud kriisisõnumite malle. Kuigi olemas on 8 kerksuskeskust, puudub võimekus neid kõiki avatuna hoida, ei ole piisavalt personali ega vabatahtlikke. Samuti ei ole välja arendatud kontaktisikute võrgustikku ega tagatud side kriisistaabi ja kohalike tugipunktide vahel. Vastutuse jagamine jääb kriisistaabi ülesandeks kriisi ajal.

Looduskeskkond

Reoveepumplate ja sademeveesüsteemide töö elektrist sõltuvus just Kilingi-Nõmmes suurendab oluliselt reostusriski veekogudele ja põhjaveele. Generaatoreid napib ning puudub täpne plaan reovee juhtimise või ohjamise tagamiseks katkestuse ajal. Samuti puudub piirkondlik keskkonnariskide kaardistus. Joogivee allikana kasutatav põhjavesi on reostusohulik, planeeritud kaitsemeetmed ja riskihinnangud puuduvad.

Ettevõtted

Saarde vallas puudub süsteemne koostööraamistik ettevõtjatega kriisilukordades. Ei ole kaardistatud piirkonna kriitilise tähtsusega ettevõtteid ega nende valmisolekut, sh varutoite olemasolu. Puuduvad koolitused ja juhendmaterjalid ettevõtjatele kriisivalmiduse suurendamiseks. Ei ole kokku lepitud infovahetust kriisis. Ettevalmistuse puudus jätab lahendamise kriisistaabi ja ettevõtjate kohustuseks kriisi hetkel.

Kariloomad

Puudub teadmine loomakasvatuse tegevõtete valmisolekust elektrikatkestuse ajal. Puudub ülevaade loomakasvatuse tegevõtete elektrisõltuvusest ja varutoite olemasolust. Vallal ei ole koostööstruktuuri loomakasvatajatega ega kriisiplaani kariloomade heaolu tagamiseks. Puudub sidevõimekus ja kontaktvõrgustik kiireks reageerimiseks. Loomade heaolu ja tootmisprotsesside seiskumine kriisi korral võib põhjustada majanduslikku kahju ja ohustada loomade tervist.

Ristsõltuvused elektrikatkestuse stsenaariumi kontekstis

Ristsõltuvused tähendavad olukorda, kus ühe teenuse toimimine sõltub teistest teenustest. Näiteks ei saa veevarustus toimida ilma elektrita või ei jõua kriisiinfo inimesteni ilma side toimimiseta. Ristsõltuvuste kaardistamine aitab mõista, kuidas ühe teenuse katkemine võib põhjustada häireid ka teistes valdkondades.

Elektrikatkestuse stsenaariumi alusel tuvastatud ristsõltuvused KOV teenuste ja riskide vahel

	KOV TEENUSED	LEITUD SEOSEID RISKIDEGA
1	Elanikkonna teavitamine, kommunikatsioon	41
2	Teede ja tänavate korrashoid ja ehitus	28
3	Kriisikommunikatsioon	24
4	Vältimatu sotsiaalabi teenus (toidu, riietuse ja ajutise peavarju tagamine)	24
5	Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni teenus (tagamine, arendamine)	21
6	Alusharidus ja lastehoid	18
7	Gümnaasiumiharidus	18
8	Põhiharidus	18
9	Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus	18

	RISKID	LEITUD SEOSEID TEENUSTEGA
1	Elektrikatkestus	9
2	Plahvatus (erahoones)	9
3	Plahvatus (suures ettevõttes, kaasneb ka näiteks ohtlike kemikaalide pilv)	9
4	Tulekahju hoones	9
5	Vedelkütusekatkestus	9
6	Vee- või kanalisatsioonikatkestus	9
7	Õnnetus ohtlike ainetega, sh kiirgusõnnetus	9
8	Epideemia	8

9	Teede sõidetavuse katkemine	8
10	Äkkrünnak	8
11	Üleujutus: Siseveekogu veetaseme tõusust tekkinud sündmus	8
12	Üleujutus: Pinnase võimetus sademe- ja lumesulamisvett vastu võtta	8
13	Massiline korratud	7
14	Sõjaline tegevus Eesti vastu	7
15	Andmesideteenuse katkestus	6
16	CBRN rünnak ja terrorism	6
17	Mobiil- ja telefoniside katkestus	6
18	Mürgistus: Kemikaaliladude ja tehaste põlengud ning plahvatused	6
19	Keskkonnareostus	5
20	Äärmuslik ilmastik (külm, kuum, põud, udu, paduvihm	5
21	Maalihked	4
22	Mürgistus: Toidutekkelise ohusündmusega tekkinud sündmus	4
23	Toidukaupade kättesaadavuse katkemine	4
24	Tuumaõnnetus välisriigis	4
25	Esmatarbekaupade kättesaadavuse katkemine	3
26	Küberrünnak	3
27	Metsatulekahju: Maastiku tulekahju	3
28	Metsatulekahju: Metsatulekahju	3
29	Ravimite kättesaadavuse katkemine	3
30	Torm, tuul > 21 m/s	3
31	eID ja digiallkirja teenuste katkemine	2
32	Liiklusõnnetus: Ilmastikuoludest tingitud sündmus	2
33	Liiklusõnnetus: Inimtegevusest tingitud sündmus	2
34	Liiklusõnnetus: Sõiduvahendi tehnilisest seisukorrast tingitud sündmus	2
35	Loomataud: Inimeselt loomale	2
36	Tervishoiu vältimatu abi kättesaadavuse katkemine	2
37	Välismaalaste illegaalne massiline sissereanne	2
38	Välismaalaste massiline sissereanne	2
39	Hoone varing: Ajapikku hoone kahjustumist tekitanud sündmus	1
40	Hoone varing: Üksiku sündmuse tõttu hoone kahjustumist tekitanud sündmus	1
41	Loomataud: Loomalt inimesele	1
42	Loomataud: Ühelt loomalt teisele	1
43	Makseteenuse katkestus	1
44	Mürgistus: Narkootikumide tarbimisest tekkinud sündmus	1
45	Mürgistus: Psühhoaktiivsete ainete tarbimisest tekkinud sündmus	1
46	Mürgistus: Salaalkoholi tarbimisest tekkinud sündmus	1
47	Sularahateenuse häired	1

Saarde valla kriisideks valmisolek

[Minuomavalitsus.ee](https://minuomavalitsus.ee) on riiklik veebileht, kust saab usaldusväärset ja võrreldavat infot kõigi Eesti omavalitsuste kohta. Erinevad ülevaated näitavad, kuidas omavalitsus toime tuleb erinevates valdkondades, näiteks [kriisivalmidus](#), elutähtsad teenused, haridus, sotsiaalhoolekanne ja keskkond. See keskkond aitab nii elanikel kui otsustajatel paremini mõista, mis on juba hästi ja kus on arenguruumi.

Kriisideks valmisoleku teenustase aastate lõikes

Kohalik omavalitsus	2020	2021	2022	2023	2024
Häädemeeste vald	4	4	6	8	9
Kihnu vald	2	2	2	4	8
Lääneranna vald	2	2	2	6	8
Põhja-Pärnumaa vald	6	6	4	6	8
Pärnu linn	4	4	3	8	9
Saarde vald	4	4	6	6	8
Tori vald	6	6	5	6	8
Mediaan	4	4	4	6	8

Riskianalüüsi rakendamine ja edasised tegevussuunad

Esmase riskianalüüsi tulemused ei jää vaid teoreetiliseks ülevaateks, vaid on suunatud praktilisse kasutusse. Tulemustest lähtuvalt koostatakse Saarde valla kriisideks valmistumise tegevuskava, mille fookuses on riskistsenaariumide alusel tuvastatud võimelünkade vähendamine, elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamine ning elanike ja asutuste valmisoleku suurendamine. Tegevuskava hõlmab Vallavalitsuse ja valla asutuste hädaolukorra lahendamise plaanide (HOLP) koostamist ja täiendamist, kui ka konkreetseid samme teenuste toimepidevuse suurendamisel. Tulemusi arvestatakse valla üldise arengukava koostamisel ning need on aluseks süsteemseks kriisijuhtimiseks Vallavalitsuse tasandil.

Kogu tegevuskava elluviimine toimub koostöös teenuseosutajate, kogukondade ja riiklike partneritega, et tugevdada piirkondlikku vastupanuvõimet, suurendada koostöövõrgustikke ja tagada kriisiolukorras kiirem reageerimine ning parem toimetulek.